

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Н. В. Авдошенко

Горлівський медичний коледж

У статті містяться основні принципи викладання лекційного матеріалу. Питання щодо використання відеоматеріалів як принципу активізації та кращого засвоєння матеріалу студентами.

USE OF VIDEO IN TEACHING LECTURES

N. V. Avdoshenko

Horlivka Medical College

The article contains the basic principles of teaching lectures, questions to the use of video as the principle of activation and the best mastering of material by students.

Вступ. Одним із видів навчальної роботи у ВНЗ є лекція, яка створює фундаментальну базу знань студентів з кожної дисципліни, що передбачена навчальним планом.

Сучасний рівень підготовки студентів орієнтує викладача на перехід від педагогічного традиціоналізму до впровадження нових форм і методів проведення лекційного заняття.

Основна частина. Викладання навчальних дисциплін у вищому навчальному закладі передбачає ілюстрування та демонстрування схем, предметів, явищ і процесів у зручній для розумового та зорового їх сприйняття формі за допомогою сучасної техніки. Сучасні технічні засоби навчання (ТЗН) та засоби наочності дозволяють не тільки доповнювати словесну інформацію викладача, але і самі виступають носіями змістовних повідомлень [1–3].

У педагогічних дослідженнях, присвячених питанням підвищення якості викладання навчальних дисциплін, використання наочних засобів навчання розглядається як явище, що займає чільне місце серед існуючих основних та додаткових технологій навчання. Існують засоби наочності відтоді, як з'явилися перші навчальні заклади. Зокрема, аналіз наукової літератури, присвяченої даній проблемі показав, що першим ученим, який підвів наукову базу під застосування наочності в навчальному

процесі, був Я. А. Коменський [1]. Він сформулював дидактичні принципи наочності, дав всебічне теоретичне та практичне обґрунтування системного підходу до залучення різних органів людини під час сприйняття тієї чи іншої інформації: «Усе можна представити органам чуття, а саме: що бачимо – зору, що чуємо – слуху, що можна їсти – смаку, а те що можна сприймати одночасно кількома органами чуття, то необхідно й представити декільком органам чуття».

Отже, реалізація освітніх завдань під час викладання будь-якого навчального предмета та його ефективність значною мірою залежать від умов, що створюються для пізнавальної діяльності. Одна з найважливіших із них – забезпечення наочності навчання.

Відомо, що наочні засоби навчання, за умов їх доцільного використання в навчальному процесі, сприяють ефективному вирішенню основних завдань освіти та професійного становлення майбутніх фахівців, зокрема [2–4]:

- забезпечують студентів новою і достовірною інформацією про явища і процеси, які вивчаються;
- пояснюють у динаміці принципи та дії складних механізмів;
- навчають алгоритму виконання різних видів діяльності;
- задовольняють бажання та інтереси студентів;
- забезпечують контроль і корекцію знань, умінь і навичок, ефективний зворотний зв'язок;

- дозволяють створити банк даних для проведення навчально-тренувальних і дослідницьких робіт;
- сприяють раціональній організації навчального процесу, підвищенню його результативності тощо.

На сьогодні у навчальному процесі ВНЗ досить активно використовуються різноманітні сучасні джерела інформації: телебачення, відеомагнітофони, DVD-плеєри, комп'ютерна та мультимедійна техніка.

Використання у процесі проведення навчальних занять комп'ютера у поєднанні з мультимедійним обладнанням дозволяє викладачу вільно коментувати підготовлені матеріали, вибирати раціональний стиль і ритм викладання та спілкування з аудиторією, а студентам не тільки усвідомлювати інформацію, але й скласти якісний конспект [5–6].

Сучасні технічні засоби навчання надають викладачеві небачені раніше технічні можливості. Однак ефективно використання цих пристроїв можливе лише за наявності відповідного дидактичного забезпечення та глибоко продуманої методики застосування ТЗН.

Ефективному застосуванню ТЗН передують ретельна підготовка. Вона передбачає добір та виготовлення дидактичних матеріалів (слайдів, діафільмів, відеофрагментів, магнітофонного звукозапису, файлів для мультимедійної проєкції тощо), визначення та підготовку умов демонстрації, аналіз та вибір методичних прийомів та послідовності демонстрації. В робочому плані викладача це відображається відповідними помітками [5].

Так, використання ТЗН в організаційно-вступній частині лекції вважається дієвим засобом підготовки аудиторії до сприйняття складної теми, загострення уваги на актуальності питань, які розглядають, тобто формуванні мотивації глибокого вивчення теми. На цьому етапі доцільно показувати слайди із зазначеною темою і переліком питань для вивчення. Ефективною є також методика демонстрації на початку занять кіно- і відеофільмів. Завдяки сильному емоційному впливу демонстрація фільмів одразу налаштовує студентів на робочий лад, скорочує до мінімуму момент необхідної психологічної адаптації, дає зорову основу для подальших логічних пояснень викладача. Для фільмів-введень найбільш підходять такі матеріали, які можуть слугувати самостійним джерелом інформації і у викладенні конкретних питань здатні замінити викладача. Проте по можливості

необхідно уникати показу на початку заняття кадрів, що несуть значне емоційне навантаження.

Застосування ТЗН у кінці лекції за змістом є прийомом протилежним попередньому. Він спрямований на систематизацію та закріплення навчального матеріалу, на загострення уваги слухачів на його ключових моментах або для швидкої і твердої зміни думки про неправильно засвоєний матеріал. Для реалізації цього прийому можуть використовуватись будь-які ТЗН, але найбільш доцільними є візуальні засоби [6].

Використання ТЗН у процесі викладання нового матеріалу дозволяє застосовувати інформацію як зорову опору, що допомагає найбільш повно засвоювати навчальний матеріал. Важливо, щоб демонстрація дидактичних матеріалів органічно поєднувалась з їх поясненням, щоб вона стала наочним аргументом слів викладача.

Застосування ТЗН може здійснюватись також із метою актуалізації опорних знань та мотиваційно-пізнавальної діяльності. Використання кіно- і відеофільмів є найефективнішим у методичному розумінні. Ефективно застосування фільмів на заняттях вимагає планування їх демонстрації відповідно до поставленої мети. Однією з найважливіших методичних вимог є необхідність вступного і заключного слова викладача до і після демонстрації фільму, відповідного коментованого супроводу.

Досвід викладання із застосуванням ТЗН свідчить, що тривалість показу навчального фільму не повинна перевищувати 10 хвилин. За межами цього обсягу часу він перестає виконувати функції навчання і перетворюється на показ, що має суто просвітницькі цілі. Якщо відеофрагмент довгий, то краще розбити його на частини (не більше трьох). Важливим також у цьому питанні є створення відеотек із записами фрагментів за тематикою навчального предмета.

Безперечно, можливе, і навіть доцільне, поєднання на одному занятті декількох методичних прийомів використання ТЗН. У цьому випадку надзвичайно посилюється ефект переключення уваги, про який йшлося вище, а отже, підвищується продуктивність розумової праці і викладача, і студентів.

Заняття, під час яких викладач використовує ТЗН, своєю методикою викладання дещо відрізняються від традиційних. Тому при використанні аудіо-візуальних засобів навчання викладачеві необхідно дотримуватися певних правил:

- потрібно підготувати аудиторію до сприйняття нового матеріалу;
- необхідно передбачити форму перегляду і обговорення відеоматеріалів (індивідуальну, групу чи колективну);
- визначити характер допомоги відстаючим; використовувати під час заняття інші засоби навчання;
- викладач має уміти поєднувати аудіовізуальні засоби з підручником, картою та іншими засобами навчання.

Перед переглядом відеофрагменту необхідно ставити перед аудиторією певну проблему. При цьому такий перегляд не повинен займати більше 20–30 хвилин заняття, тому що це може призвести до перенапруження зорового та слухового аналізаторів студентів та як наслідок до зниження працездатності в цілому.

Тому більш доцільним буде використання невеличких відеофрагментів (до 5–10 хвилин) і зміна навчальної діяльності на занятті.

Характерними особливостями навчального кіно є інформаційна насиченість, сильний емоційний вплив на аудиторію, регульований темп подачі інформації з екрана, керування процесом сприйняття інформації, цілісність і завершеність.

Інформаційна насиченість фільму полягає в тому, що за короткий час його демонстрування подається такий обсяг інформації, який неможливо передати словесно з використанням інших засобів наочності.

Емоційний вплив здійснюється завдяки особливій виразності навчального кіно. Об'єкт, явище чи процес у фільмі подаються таким чином, що уможливується розгляд будь-яких необхідних для вивчення елементів.

Темп подачі інформації з екрана задається автором фільму. Тому, якщо студентам складно пристосуватися до нього, то фільм потрібно розбити на фрагменти й показувати їх із певними паузами.

Керування процесом сприйняття інформації з екрана визначається не лише темпом її подачі, а й логікою викладання, використаними засобами фільмування, виділенням загального, середнього й великого планів аж до детальних зображень, дикторським текстом, елементами анімації тощо.

Цілісність і завершеність навчального фільму полягають у тому, що він містить логічно цілісну

інформацію з певною методикою її подачі, оскільки здебільшого підготовлений для використання як основного джерела інформації.

Види навчального кіно: кіно- або відеофільм, кіно- або відеокурс, кіно- або відеохрестоматія, кіно- або відеофрагмент, кінокільцівка.

Використовувати відеофільм можна за двома методиками:

перша – коли він переглядається повністю. Тоді для організації та керівництва пізнавальною діяльністю студентів можна використовувати прийом «стоп-кадр». Його призначення – статична демонстрація явищ, об'єктів, для якісного сприймання та усвідомлення яких необхідно збільшувати тривалість їх споглядання студентами. «Стоп-кадр» доцільно застосовувати для показу складних схем, таблиць, малюнків тощо. Під час «стоп-кадру» викладач може керувати пізнавальною діяльністю студентів, акцентуючи їхню увагу на найважливіших положеннях змісту кадру, а також робити необхідні, на його думку, роз'яснення й доповнення, ставити запитання тощо;

друга методика – коли переглядаються фрагменти відеофільму, проводиться певна робота викладача з студентами між окремими фрагментами та виконується самостійна робота після перегляду всього відеофільму.

На початкових етапах застосування відеоінформації для узагальнення й систематизації знань обидві методики можна використовувати в комплексі. Це доцільно робити, коли у студентів ще не достатньо сформовані навички та прийоми сприймання, усвідомлення й засвоєння навчальної відеоінформації з екрана телевізора.

Застосування другої або разом першої і другої методик доцільне також під час узагальнення й систематизації великих за обсягом тем.

Обидві методики дають позитивні результати щодо підвищення рівня знань студентів.

Висновки. Отже, використання відеоматеріалів під час викладання лекційного матеріалу дає дуже позитивні результати тому, що сучасних студентів вже мало цікавлять традиційні лекції – сьогодні молодь надає перевагу інтерактивним технологіям. До того ж ці методи, на думку викладачів, є дуже результативними (підвищується рівень як успішності, так і якості навчання).

ЛІТЕРАТУРА

1. Коменський Я. А. Великая дидактика : избр. пед. соч. / Я. А. Коменський. – М. : Учпедгиз, 1995. – 72 с.
2. Психолого-педагогічні основи використання технічних засобів навчання [Електронний ресурс].
3. Лихачов Б. Т. Педагогіка : курс лекцій / Б. Т. Лихачов. – М., 2001.
4. Фіцула М. М. Педагогіка: наукова допомога для студентів вищих педагогічних учбових закладів / М. М. Фіцула. – К. : «Академія», 2002.
5. Назарова Т. С. Средства обучения: технология создания и использования / Т. С. Назарова, Е. С. Полат. – М. : Изд-во УРАО, 1998. – 204 с.
6. Осетрова И. В. Книга и электронные средства в образовании / И. В. Осетрова, А. И. Смирнов, А. В. Осин. – М. : Изд. сервис; Логос, 2002. – 144 с.